

Omvärldsbevakning

Maj 2023

Småland-Blekinge-Hallands Brysselkontors årliga omvärldsbevakning bygger på ett urval av frågor för vilka vi gör bedömningen att EU:s eller andra europeiska regioners aktiviteter föranleder Småland-Blekinge-Halland att se närmare på sitt engagemang – på den europeiska arenan såväl som på hemmaplan. Aktiviteterna kan till exempel gälla lagstiftning, EU-finansiering eller samarbeten. Omvärldsbevakningen är indelad i två kategorier:

- **Strategiska områden:** Här presenteras ett urval av områden och frågor som bedöms föranleda aktivitet hos medlemmarna på kort till medellång sikt. En överblick av varje strategiskt område, följs av ett antal aktuella frågor som Brysselkontoret bedömer som betydelsefulla. Här beskrivs även pågående aktiviteter och hur Småland-Blekinge-Halland kan agera framöver.
- **Övriga områden:** Här presenteras frågor som syftar till att ge våra ägare större möjlighet att förbereda sig för framtiden. Utifrån vad som sker på EU-arenan kan Småland-Blekinge-Halland påverkas inom en snar framtid, vilket kan leda till uppdrag för organisationen.

Omvärldsbevakningen syftar även till att bidra som ett kunskapsunderlag till medlemmarnas årliga arbete med att kartlägga och prioritera sina gemensamma behov gentemot Brysselkontoret, samt ange på vilket sätt man önskar engagera sig internationellt för att lösa målen hemma. Omvärldsbevakningen utesluter inte att ägarna ger Brysselkontoret i uppdrag att bevaka områden som inte tas upp här.

Specifikt för denna uppdatering

EU:s digitala och gröna omställning påverkar oss genom lagförslag, initiativ och resursallokering i form av EU-medel. Det är betydande omställningar med stora investeringsbehov vi talar om för att uppgradera våra energisystem, förändra hur vi transporterar oss, sätta en spelplan för hur vi tar fram eller använder digitala produkter och tjänster samt anpassa vanor och attityder.

Frågor som rör hållbar mobilitet ligger nu under energiområdet. Anledningen är möjligheterna att påverka vägsträckningar bedöms som små, medan frågor som rör drivmedel fortsatt kräver vår uppmärksamhet. Under området Grön cirkulär bioekonomi fokuserar vi i år mer på industriella frågor.

Innovation och *EU-finansiering* utgör inga egna områden i årets omvärldsbevakning. Däremot återkommer begreppen flitigt i beskrivningarna av de andra områdena. Anledningen är att innovationsaspekten ur ett EU-perspektiv numera är en viktig beståndsdel i de flesta tematiska områden. Dessutom är metoder kopplade till innovationsarbete, så som *smart specialisering* och *Missions*, numera etablerade hos ägarna, som även är väl bekanta med behovet av att ingå i rätt typ av samarbeten för att öka sina chanser för att komma i fråga för vissa typer av EU-finansiering.

Övriga områden handlar även i år om kriget i Ukraina. Konflikts konsekvenser för energi, livsmedelspriser och flyktingströmmar är väl kända och bedöms fortsätta att påverka oss. Här utöver lyfts även planer på regionala strategier för *Europeiska partnerskap för regional innovation (PRI)*. Konceptet är inte färdigt, men bedöms påverka hur framtidens EU-medel kan användas.

Nya förutsättningar för internationellt samarbete 2021–2027

Den nya programperioden innehåller flera möjligheter till gränsöverskridande samverkan för regional utveckling. EU betonar alltmer vikten av att kunna koppla våra kompetenser till andras styrkor – och att bygga vidare på vår kompetensförsörjning inom utvalda områden. Avsikten är att ge större möjligheter för fler att ta del av konkurrensutsatt EU-finansiering. Att synliggöra och marknadsföra regionens kompetenser blir allt viktigare för den regionala nivåns förmåga att kunna ta del av europeiskt kapital för investeringar som planeras i regionen.

Nuvarande programperiod handlar i hög grad om att öppna dörrar till europeisk samverkan för aktörer i regionens innovationssystem och att fokusera på de möjligheter som länkar bäst till våra medlemmars prioriteringar och styrkor. Samarbeten som visar att de har kapacitet att nå önskad effekt av EU-medel ökar sina möjligheter att utlysningar skräddarsys efter dem.

Framtidsvisioner

Kommande år blir betydelsefullt för frågan om regionalt utvecklingskapital. Enligt SKR står strukturfonderna för ca 50% av det svenska regionala utvecklingskapitalet. Diskussionen om den framtida sammanhållningspolitiken med sina strukturfonder pågår för fullt på EU-arenan, och diskussionen utgör underlag till halvtidsöversynen av EU:s långtidsbudget. Halvtidsöversynen utgör i sin tur ett betydande underlag för vilka prioriteringar som görs inför EU:s nästa budgetperiod (2028–35).

Medan ny EU-lagstiftning förutses fortsätta tas fram i högt tempo under framför allt 2023, görs bedömningen att takten minskar markant 2024 när både en ny EU-kommission ska utses och ett nytt Europaparlament ska väljas. Valen påverkar i hög grad om EU kommer fortsätta på inslagen väg, eller byta riktning. Omvärlden har förändrats påtagligt under mandatperioden och även om man väljer att fullfölja och utveckla sina tidigare åtaganden, bedöms nya prioriteringar som handlar om Europas självständighet, konkurrensmöjligheter och försvarsförmåga ges ökat utrymme.

Utan ett slut i sikte för kriget i Ukraina, kan det inte uteslutas att vi kommer fortsätta påverkas framöver, även på längre sikt. Effekterna av kriget handlar även om framtidens prioriteringar och resursallokeringar, må det röra utbyggnad av vindkraft, ett ökat europeiskt samarbete inom försvar och migration, eller vårt näringslivs tillgång på råvaror och produkter.

Slutligen bedömer vi att våra ägare har goda möjligheter att vara med och påverka utvecklingen av framtida EU-policy. Med SBHSS rapportörsgrupp för skogsfrågor på plats, i vilken både politiker och tjänstepersoner ingår, har en arbetsmetod etablerats för att kunna hantera frågor tidigt i EU:s beslutsprocess.

Innehåll

1. Strategiska områden	5
1.1 Grön Cirkulär bioekonomi.....	5
1.1.1 Aktuellt	6
1.2 Hälsa.....	7
1.2.1 Aktuellt	8
1.3 Digitalisering	9
1.3.1 Aktuellt	10
1.4 Energi.....	11
1.4.1 Aktuellt	12
1.5 Kompetensförsörjning	13
1.5.1 Aktuellt	14
2. Övriga områden	15
2.1 Kriget i Ukraina.....	15
2.2 Partnership for Regional Innovation (PRI)	15

1. Strategiska områden

1.1 Grön Cirkulär bioekonomi

EU:s arbete för att möta miljö- och klimatrelaterade utmaningar sträcker sig över flera policyområden. Detta är tydligt i den *Gröna giv* som är en av de högst prioriterade satsningarna för von der Leyens EU-kommission. Visionen som stakats ut i den *Gröna giv* har konkretiserats genom ett lagstiftningspaket med nya och reviderade förslag som just nu slutförhandlas på europeisk nivå.

I princip all EU-policy med påverkan för den cirkulära bioekonomins utvecklingsmöjligheter ryms inom ramarna för EU:s *Gröna giv* – från strategier och lagstiftning till finansiering och innovation. Begreppet cirkulär bioekonomi används framför allt inom EU:s forskning- och innovationspolicy, men europeiska regioner har omfamnat det både som utgångspunkt för samarbeten och nätverk kopplat till livsmedel, skog och trä, samt blå ekonomi. Majoriteten av Europas regioner har nämligen bioekonomi som styrkeområde i sina smarta specialiseringsstrategier. Då det blivit allt tydligare att bioekonomin måste grunda sig i ett cirkulärt förhållningssätt, talar man allt oftare om cirkulär bioekonomi.

Det kommer under den resterande delen av den europeiska mandatperioden (2019–2024) att vara viktigt att fortsatt följa EU-kommissionens lagförslag och punktmarkera delar som innebär hot och möjligheter för våra regioner på det bioekonomiska området. Som nämnts i tidigare omvärldsbevakningar är EU-kommissionens klimatrelaterade förslag stora och detaljerade, och innehåller ofta motstridiga skrivelser som kan förändra förutsättningarna för annan lagstiftning. Lagstiftning kring förnybar energi, hållbara produkter och landanvändning påverkar till exempel förutsättningarna för livsmedel, energi och drivmedel på både negativa och positiva sätt. Detta gäller (inte minst) områden som skoglig bioekonomi som är tätt sammanflätat med EU:s klimat, miljö och energipolitik. De senaste åren har ett antal förslag med betydelse för skoglig bioekonomi förhandlats på europeisk nivå, där det varit tydligt att geografiska förutsättningar och synen på skog skiljer sig markant mellan nordiska och övriga europeiska regioner. Det är således relevant att öka kunskapen om våra svenska förutsättningar och marknadsföra hur skogen och dess råvaror kan nyttjas på ett hållbart sätt för att bidra till minskad klimatpåverkan och för att bygga ett hållbart och cirkulärt samhälle. Småland-Blekinge-Halland arbetar idag aktivt tillsammans med regionala aktörer och Brysselbaserade nätverk för att främja våra regioners intressen och föra fram konkreta ändringsförslag till presenterad lagstiftning.

Ett viktigt verktyg för Småland-Blekinge-Hallands (regioners) arbete med skogsfrågor är rapportörgruppen för skogsfrågor där både politiker och tjänstepersoner ingår. Gruppen har under året utvecklats vidare och har på ett proaktivt sätt engagerat sig i flera viktiga skogsrelaterade frågor.

Vattenfrågan är tätt knuten till andra bioekonomiska spørsmål. Tillgång till vatten av god kvalitet är en grundförutsättning för den regionala utvecklingen inom Småland-Blekinge-Halland. SBHSS ägare har sedan tidigare ett långsiktigt engagemang kring olika vattenrelaterade frågor, både på land och till havs. Ägarnas engagemang i dessa frågor har ökat under det föregående året, något som Brysselkontoret kunnat understödja genom sitt nya ledarskap inom ett Brysselbaserat nätverk för Blå ekonomi.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar under 2023, bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

**Lagstiftning på det
bioekonomiska området**

- Skoglig bioekonomi

1.1.1 Aktuellt

EU-kommissionens insatser och investeringar i bioekonomi ökar. Det innebär ytterligare möjligheter och hot för Småland-Blekinge-Halland och det är således relevant att våra medlemmar fortsätter sitt europeiska engagemang och påverkansarbete inom bioekonomi.

Lagstiftning på det bioekonomiska området

EU-kommissionens översyn av EU:s klimat- och energilagstiftning, det så kallade Fit-for-55-paketet, sträcker sig horisontellt över flera olika policyområden och innebär både hot och möjligheter för våra regioner. Medan 2021 präglades av diskussioner inför lansering av lagförslagen inom paketet och analys av dess konsekvenser, karaktäriserades 2022 och det innevarande året av slutförhandlingar av förslagen på EU-nivå. Under 2023 kommer de flesta av Fit-for-55-paketets lagförslag att slutförhandlas och godkännas på europeisk nivå. I dessa förhandlingsprocesser har det varit och är alltjämt, viktigt att Småland-Blekinge-Halland positionerat sig tillsammans med andra aktörer och regionkontor i Bryssel, för att föra fram våra synpunkter och perspektiv i förhandlingarna av enskilda lagstiftningsakter. Detta kräver en synkroniserad mobilisering av aktörer och nätverk på regional nivå.

Skoglig bioekonomi

Småland-Blekinge-Halland har utifrån egna regionala styrkor, goda möjligheter att medverka i strategiska samarbeten, öka tillgången till utvecklingsmedel och påverka lagstiftning med bäring på skoglig bioekonomi. Intresset för vår kompetens inom skogsbruk och hållbart byggande är fortsatt stort från både EU-kommissionen och andra regioner. Enbart det faktum att våra regioner under det gångna året sökt flera utlysningar kopplat till ett *Nytt Europeiskt Bauhaus* stärker vår profil ytterligare och skapar möjligheter för våra regioner.

Påverkansarbete

SBHSS har under det gångna året fortsatt arbetat med att effektivisera samordningen mellan våra regioner för att snabbare kunna reagera på EU-lagstiftning och initiativ. Den Pilotgrupp för skogsfrågor som tillsattes 2021 har under föregående år utvecklats till en så kallad rapportörsgrupp (med ändamålsenliga strukturer och verktyg). Det positionspapper kring EU:s skogsstrategi för 2030 som rapportörsgruppen tog fram under 2022, har inneburit att våra regioner tillsammans kunnat svara effektivt på bland annat samråd och remisser kring förslag från EU-kommissionen. En process som i regel kräver ett snabbfotat arbete med krävande arbetsinsats. Positionspapperet förenklar påverkansarbetet med prioriterade frågor så som vårt skogsbruksbehov och styrkor kopplat till byggande i trä. Bevarandet av skog för att främja biologisk mångfald och öka koldioxidsänkan ställs ibland emot möjligheten att nyttja skogens resurser till biobaserade produkter och energi. För att skydda våra småskaliga jordbruk från ökad administrativ börda och säkerställa ett fortsatt uttag av skog inom våra regioner, kommer det framöver vara angeläget att bevaka och bedriva påverkansarbete kring definitioner och krav för hållbart skogsbruk, samt synen på skogens och bioenergens roll i klimatomställningen. Konkret kommer detta under året innebära ett särskilt fokus på förslagen om *naturrestaurering*, *förslaget om EU-regler om certifiering av koldioxidupptag* och de kommande förslagen om *friska jordar* och *skogsövervakning*.

Under året har flera av förslagen som följdes under det föregående året, så som revideringen av *förnybarhetsdirektivet (REDIII)*, *förordningen om markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF)*, slutförhandlats och godkänts av EU:s lagstiftande institutioner. En utvärderingsprocess kommer att inledas inom rapportörsgruppen för skogsfrågor för att bedöma hur lagstiftning som antagits under året påverkat våra regioner och hur SBHSS kan bidra till bättre lagstiftning på dessa områden framgent.

Viktiga frågor

- Lagstiftningsakter med bäring på skogsbruket och bioekonomins roll för att nå klimatmålen
- Tillvarata samarbetsmöjligheter utifrån smart specialisering inom bioekonomiska sektorer

1.2 Hälsa

På hälsoområdet har EU:s medlemsstater beslutskompetens, och EU-kommissionens roll är huvudsakligen att stödja medlemsstaterna i arbetet samt att främja såväl forskning som innovation, men det hindrar inte att ny lagstiftning inom hälsoområdet efterfrågas av EU:s medlemsstater. Demografiska, tekniska och kostnadsrelaterade utmaningar ökar kraven på att hälso- och sjukvårdssystem runt om i Europa reformeras och moderniseras. Därför uppmantrar EU-kommissionen till samordning och samverkan både mellan olika länder och sektorer, med eller utan EU-finansiering, samt att i högre grad överföra och dela erfarenheter. Europa har ett starkt näringsliv inom *Life Science och MedTech* och den globala konkurrenskraften för dessa branscher anses kunna stärkas ytterligare genom harmonisering av regelverk, inte minst vad gäller digitalisering och e-hälsa.

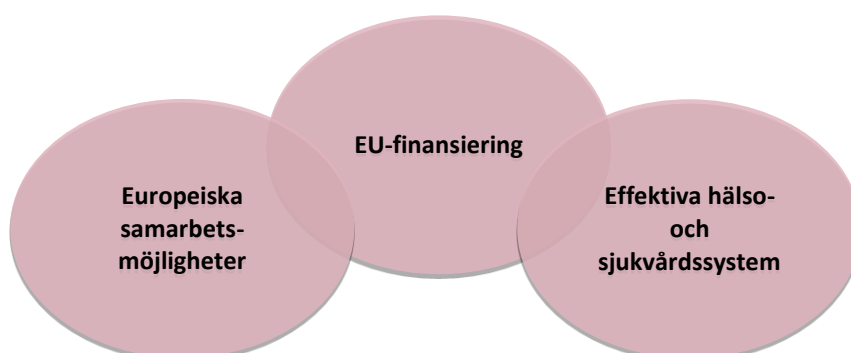
Med pandemin i bakgrunden har kommissionen adresserat behov av samordnade rekommendationer och insatser inom hälsoområdet framöver, bland annat genom en europeisk hälsounion, för att stärka beredskapen vid gränsöverskridande hälsohot. En strategi för mental hälsa är en insats som förväntas presenteras av EU-kommissionen senare i år. En annan gemensam utmaning som EU-kommissionen försöker bemöta är kampen mot cancer. Detta görs bland annat genom Missions-metodiken som går ut på att introducera ett brett antal åtgärder avsedda att uppnå specifika mål och med stark koppling till EU:s forskning och innovation. Covid-19 har även tydliggjort behovet av ökade finansiella satsningar på hälsoområdet, samt gränsöverskridande samarbete. Även innovationsbehov och tillhörande kompetensbehov har uppmärksammats inom EU för att öka EU:s globala konkurrenskraft.

Utveckling, både gällande effektiva hälso- och sjukvårdssystem och näringslivsfrämjande, sker i ökande grad inom europeiska samverkansplattformar, där aktörer från regioner, akademi, näringsliv och hälsoorganisationer gemensamt driver utvecklingen, bygger strategiska allianser för kompetensutbyte samt påverkar beslut och utlysningar. Regioner arbetar även med hälsoinnovation och näringslivsfrämjande inom ramarna för regionernas styrkeprioriteringar, smart specialisering. Det är således inte tal om enskilda projekt, utan bredare sammanslutningar där man kontinuerligt samarbetar kring utmaningar och möjligheter. Digitalisering och utveckling inom e-hälsa ses både som en del av lösningen på utmaningar inom hälso- och sjukvårdssystemet och som en tillväxtbransch. Ett exempel på detta är våra ägares delaktighet i den europeiska innovationshubben för digitalisering inom hälsa och sjukvård, som det står mer om under digitaliseringsområdet.

Finansiering till projekt inom hälsoområdet finns inom flera EU-program. Hälsa utgör även en egen del av EU:s program för forskning och innovation, *Horisont Europa*. Även programmet för ett digitalt Europa ger möjligheter inom e-hälsa och medel från EU:s återhämtningspaket riktas till hälsoområdet.

Småland-Blekinge-Hallands aktörer har ökat sitt europeiska engagemang inom området hälsa. Bland annat etablerades en gemensam hälsoplattform under 2020 med en tydlig rollfördelning, årsplan och mål. Plattformen är ett verktyg för att genomföra tidigare uppdrag om nära vård, med syftet att kunna arbeta mer effektivt och långsiktigt. Plattformen organiserar erfarenhetsutbyten såsom samarbetet med italienska regionen Emilia-Romagna och fungerar som gemensam ingång till Brysselbaserade nätverk och kontakter.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar under 2023, bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.2.1 Aktuellt

Hälsoområdet är fortsatt en nationell kompetens, men intresset för europeisk koordination och samarbete har ökat sedan pandemin. Småland-Blekinge-Hallands engagemang kanaliseras till stor del genom *Hälsoplattformens* aktiviteter som dock inte begränsar övriga aktörer att ta del av möjligheter på den europeiska arenan.

Effektiva hälso- och sjukvårdssystem

Inom såväl europeiska som nationella nätverk pågår diskussioner, kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyten kring hur vi kan stärka och effektivisera hälso- och sjukvårdssystem. Utgångspunkten är som regel ett personcentrerat förhållningssätt samt en integrerad och samordnad vård. Småland-Blekinge-Hallands intresse kopplat till nära vård ligger väl i linje med dessa diskussioner. För att nyttja utvecklingsmöjligheter på den europeiska arenan är det därför relevant att i högre grad delta i forum där hälsoplattformens frågor lyfts.

Digitalisering är en central del av effektiviseringen av hälso- och sjukvårdssystemen. Just nu pågår ett lagstiftningsarbete i skärpunkten mellan hälso- och sjukvård och digitalisering. Bland annat utforskas AI:s roll inom vården och innan årets slut ska ett europeiskt hälsodataområde ha upprättats. Därtill bereds just nu förslag på läkemedelsområdet. Det finns därför goda skäl för SBHSS att engagera sig i lagstiftningsprocessen.

Europeiska samarbetsmöjligheter

I ett europeiskt sammanhang blir samarbeten allt viktigare för ingångar till utbyte, samlärande och ökade möjligheter till EU-medel. Samarbetsmöjligheterna kan se olika ut gällande struktur och formalitet. Hälsoplattformens samarbete med Emilia-Romagna är ett exempel på ett mer informellt samarbete (trots att samarbetet nyss formaliserats genom ett undertecknat samarbetsavtal) jämfört med följande exempel som är av mer formell karaktär. Smart specialisering spelar en roll för samverkan inom hälsoinnovation och här finns samarbetsplattformar att nyttja, som regionerna sannolikt behöver förhålla sig till i framtiden. Inom Horisont Europa finns partnerskapet *European partnership on transforming health and care systems*, vilket tydligt omfattar hälso- och sjukvårdsansvariga samt bygger på tidigare partnerskap som exempelvis inom hälsosamt åldrande. *Kompetenspakten* erbjuder hubbar av nätverk, resurser och kunskap och vägledning anpassat efter deltagarnas behov. För att kunna tillgodogöra sig nyttan och resultat krävs ett aktivt deltagande av experter från hemmaplan.

EU-finansiering inom hälsa 2021–2027

2021–2027 finns det flera möjligheter till finansiering inom hälsa, bland annat genom EU:s hälsoprogram *EU4Health*. Utöver direkta behov i samband med pandemin ligger även fokus på långsiktiga utmaningar för att stärka hälso- och sjukvårdssystemen. Även inom forsknings- och innovationsprogrammet *Horisont Europa* ses stora satsningar på hälsa. För hälsoinnovation finns även *Initiativet för innovativ hälsa* (IHI) som är ett offentligt-privat partnerskap mellan EU och europeiska livsvetenskapsindustrier. Målet är att omvandla hälsovetenskap och innovation till konkreta fördelar för patienter och samhälle, samt säkra att Europa ligger i framkanten för tvärvetenskaplig, hållbar och patientcentrerad hälsoforskning. *Programmet för ett digitalt Europa* kan innebära nya möjligheter till finansiering kopplat till digitalisering och e-hälsa, alltifrån offentlig sektors omställning till utveckling av artificiell intelligens. *Erasmus+* kan öppna upp för ökade medel knutna till insatser för kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvård.

Viktiga frågor:

- Utveckling av nya och befintliga europeiska samarbeten för att utveckla nära vård.
- Undersöka grupperingar som kan komma i fråga för EU-finansiering.
- Undersöka vilka förberedelser som krävs för att implementera EU-lagstiftning.

1.3 Digitalisering

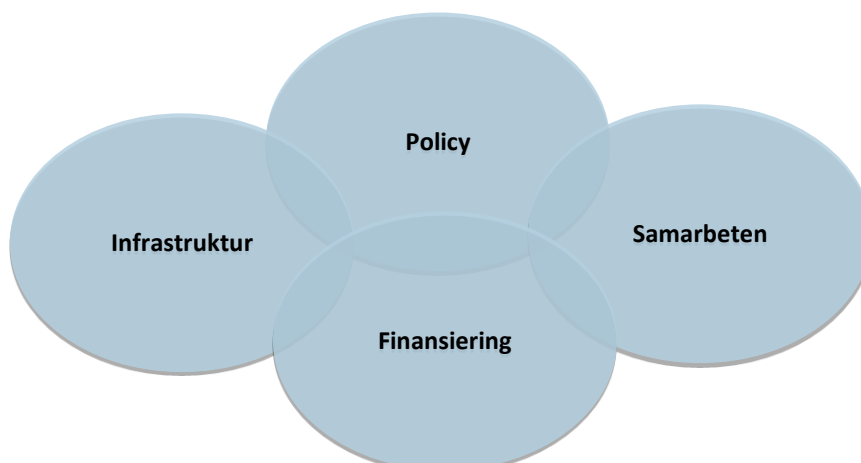
EU-kommissionen har utnämnt åren fram till 2030 som EU:s digitala decennium och pekar på behovet av genomgripande samhällsomställningar. Under pandemin uppmärksammades både möjligheterna och utmaningarna för att genomföra den digitala omställningen. Utmaningarna ställer höga krav på utbyggnad av digital infrastruktur, interoperabilitet (se nästa sida), digitala kompetenser, cybersäkerhet, datadelning och AI för den regionala utvecklingen, i synnerhet då de är sektorsöverskridande, vilket kräver koordinering av både aktörer och resurser.

Från att debatten i hög grad handlat om bredbandskapacitet, ser vi idag att det sträcker sig längre. På EU-arenan hanteras nu frågor om hur vi kan sätta ramar för äganderätt, tillgång och användning av vår data, samt interoperabiliteten inom och mellan olika offentliga digitala system. Den lokala och regionala nivåns engagemang blir uppenbar när vi talar om EU:s ramar för offentliga digitala tjänster, samt för samordning för att snabbt hjälpa näringslivet att anpassa verksamheten. Till exempel kan det gälla nya krav på EU-certifieringar (CE-märkning) som kommer krävas för nya system och tjänster kopplat till AI 2026. Vårt lärosäte berörs bland annat av utvecklingen av ett *uropeiskt öppet vetenskapmoln (Science Cloud)* som öppet dataområde för forskning och innovation. Redan nu hanteras flera lagförslag om ovan nämnda områden och arbetstakten lär inte minska framöver – ambitionerna ovan ska nås till 2030. För att nå målen identifieras och definieras dem genom *EU:s digitala kompass*, utifrån 4 prioriterade områden: kompetens, infrastruktur, företag och myndigheter, som måste stärkas för att kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter. I en situation där den svenska lokala- och regionala nivåns intressen inte tydligt förs fram av någon svensk medlemsorganisation eller myndighet, finns det anledning för aktörer i Småland-Blekinge-Halland att fortsätta följa diskussioner på EU-arenan om både lagstiftning och initiativ tillsammans i SBHSS.

EU:s arbete handlar inte bara om lagstiftning, utan för den lokala och regionala nivån är även de ekonomiska styrmedel EU erbjuder högst intressanta. Det finns ett särskilt finansieringsprogram för digitalisering, *Programmet för ett digitalt Europa*, men digitalisering ingår även som en aspekt i flera av EU:s övriga tematiska program. Konsten för oss blir att koppla ihop det horisontella digitala området med våra andra respektive arbetsområden och dess aktörer, samt att påverka programutlysningar utifrån våra regioners och lärosätens behov.

Samarbetet inom SBHSS och övriga regioner i Sverige har bekräftat Brysselarenan som en viktig samlingsplats för att identifiera europeiska projekt- och samarbetspartners både i finansierings- och policysammanhang. Samarbeten ger inte bara större genomslag vid påverkansarbete, utan utvecklar även den regionala verksamheten genom erfarenhetsutbyten och ökar chanserna till projektfinansiering från EU som ofta förutsätter att man ingår i samarbeten med andra för att utveckla lösningar för gemensamma utmaningar. Våra ägares deltagande i en europeisk digital innovationshubb kan således få fördelar för våra ägare och dess aktörer. Att delta i den här typen av större samarbeten är betydelsefullt eftersom arbetsmetoden att knyta ihop en mängd kompetenser och resurser till ett större samarbete betonas i flera EU-sammanhang.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar 2023 bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.3.1 Aktuellt

Behovet av snabb utveckling av samhällets digitalisering är uppenbar. För att nå digitaliseringsmålen fram till 2030 används EU:s digitala kompass som strategiskt hjälpmedel, vilket flera svenska aktörer är intresserade av att använda. Oklarheten kring ansvarsfråga för digitalisering i Sverige spelar en avgörande roll för våra ägares möjligheter att utveckla digitaliseringen genom EU-arenan.

Policy

Under 2023 ser vi flera lagförslag som kommer påverka alla europeiska medborgare. *Gigabitinfrastrukturakten* (GIA) är ny lagstiftning för snabbare bredbandsutbyggnad. Syftet med interoperabilitetsakten är att hjälpa regeringar och offentliga förvaltningar att samarbeta, dela information och leverera offentliga tjänster sömlöst över olika gränser och sektorer. Förslaget till *Dataakten* som kom förra året ämnar tillgängliggöra data och innehåller regler om vem som kan använda och få åtkomst till vilka data för vilka ändamål. Detta är viktigt för flera sektorer och våra ägare för att kunna använda data på bästa sätt för att utveckla samhällsservice, forskning och innovation. Det är av intresse att följa utvecklingen av EU:s dataområden, som redan tagits fram inom hälsoområdet och kultursektorn. Energiområdet förväntas stå näst på tur. Regleringen av AI förhandlas fortfarande i EU-parlamentet och initiativ och lagförslag läggs fram kontinuerligt inom cybersäkerhet. Med hänsyn till osäkerheten på svensk nationell nivå om ansvaret för de digitala frågorna finns anledning att engagera sig i den europeiska policyutvecklingen som kommer påverka regional nivå.

Infrastruktur

EU-kommissionens mål är att Europa ska vara den mest uppkopplade kontinenten 2030 och den digitala infrastrukturen är ett av målen i *EU:s digitala decennium* för att stärka det digitala oberoendet och tydligt fokusera på den digitala infrastrukturen genom säkra, högpresterande och hållbara digitala infrastrukturer, genom målen snabbt internet åt alla och 5G överallt. *Gigabitinfrastrukturakten* (GIA) är den nya lagstiftningen efter översynen av de tidigare reglerna för snabbt bredband i EU (CBRD), som ska bidra till att nå målen för den digitala infrastrukturen genom att minska kostnaden för utbyggnaden. EU:s mål påverkar regionernas ansvar för utbyggnaden av bredband och stämmer väl överens med regionernas målbilder. Därför är fortsatt engagemang inom området på EU-nivå viktigt.

Finansiering

Framför allt erbjuder *Programmet för ett digitalt Europa* strategisk finansiering för att stödja projekt inom bland annat cybersäkerhet, AI, avancerade digitala färdigheter och säkerställningen av en bred användning av digitala teknologier. Då flera områden är av intresse för våra regioner och lärosäten är det nödvändigt att bevaka möjligheter inom programperioden 2021–2027. Programmet riktar sig särskilt till att fylla gapet mellan forskning av digitala teknologier och dess resultat att nå marknaden. Finansiering för digitalisering finns även inom *Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF Digital)* för säker, hållbar och högpresterande digital infrastruktur (bland annat Gigabit- och 5g-utbyggnad), *Erasmus+* för kompetenser och utbildning och *Horisont Europa* för forskning och innovation.

Samarbeten

För att öka chanserna till projektfinsiering från EU förutsätts ofta att ingå i samarbeten för att utveckla lösningar för gemensamma utmaningar i Europa. Samarbeten ger även större genomslag vid påverkansarbete och utvecklar verksamheten genom erfarenhetsutbyten. Brysselkontorets ingångar till nätverk som ERRIN är verktyg för att hitta olika möjligheter för projekt inom digitalisering.

Viktiga frågor:

- Att kunna påverka EU-lagstiftning tidigt i policyprocessen
- Möjligheter med EU:s digitala kompass för vägledning i den digitala transformationen
- Undersöka möjligheter för finansiering av digital innovation, till exempel genom Programmet för ett digitalt Europa.

1.4 Energi

För att nå målen i EU:s klimatlag om att uppnå klimatneutralitet till 2050 och reducera CO2-utsläppen med 55 procent till 2030, har EU-kommissionen under de senaste åren lanserat en rad omfattande energirelaterade initiativ. Under det gångna året har energifrågorna kommit att aktualiseras än mer i och med den energikris som uppstått i och med Rysslands invasionskrig mot Ukraina. EU-kommissionen har bemött de nya förutsättningarna genom att samordna medlemsländerna och föreslå en del (kontroversiella) reformer. Som ett resultat av detta har den energirelaterade debatten på den europeiska nivån under året kommit att förändras i grunden och fått en mer isolationistisk prägel, där till viss del tabubelagda frågor som statsstöd nu börjat dammas av.

Energisystemen i omvälvning

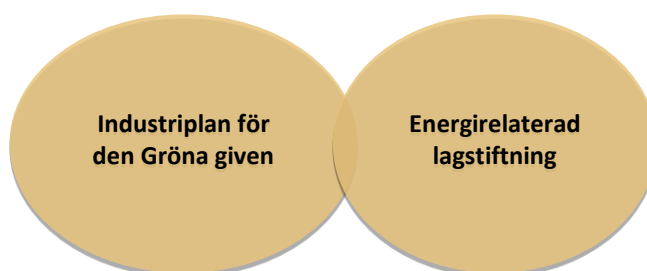
Det så kallade Fit-for-55-paketet som presenterades i juli 2021 är ett stort lagstiftningspaket med runt 20 förslag för att nå klimatmålen som stakats ut i EU:s Gröna giv. EU:s klimatmål genomsyrar i stort sett all ny europeisk policy och eftersom energisektorn står för en stor del av EU:s totala utsläpp av växthusgaser är det naturligt att detta område fått särskild uppmärksamhet i EU:s klimatansträngningar.

Energifrågorna som EU fokuserar på sträcker sig mellan allt från energieffektivisering av vitvaruartiklar, byggnader och fordon, till reglering av investeringsnormer och tillståndprocesser för förnybara och fossilfria energiproduktion och drivmedel, till statsstödsregler och mekanismer på el- och gasmarknaden. De europeiska energisystemen är mitt uppe i en omvandling som vi inte sett på över hundra år. Det som regleras på europeisk nivå idag kommer att styra våra energisystem för årtionden framåt och omställningen innebär både risker och möjligheter för Småland-Blekinge-Hallands aktörer. Det är mot denna bakgrund och insikten om att även svenska regioner behöver påverka förslag och initiativ från europeisk nivå, som SBHSS-samarbetet under 2022 påbörjade arbetet med att ta fram ett gemensamt positionspapper kring energirelaterade frågor. Detta för att på ett effektivt sätt kunna agera för våra regioners intressen på den europeiska nivån.

En industriplan för den Gröna giv

Ett dagsaktuellt motdrag från EU:s sida till klimatkrisen, kriget i Ukraina och USA:s stora statstödspaket för gröna näringar (*Inflation Reduction Act*), är EU:s egna så kallade *Industriplan för den gröna giv* (GDIP). Planen som presenterades i början av året innehåller flera initiativ för att bland annat uppmuntra till inhemsk europeisk produktion av grön energi, stötta gröna företag och snabba på omställningen av europeisk industri. Behandlingen av förslagen inom GDIP kommer med all sannolikhet att präglade resten av den innevarande mandatperioden. Förslagen är både komplicerade, kontroversiella och bedöms påverka svenska regioner och aktörer på en mängd olika sätt. Med SBHSS:s ökade engagemang i energirelaterade frågor finns nu goda förutsättningar att bevaka dessa frågor mer systematisk, och på sikt också möjligheter att påverka utformningen av framtida energirelaterad policy.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar under 2023, bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.4.1 Aktuellt

EU-kommissionens satsningar på områden relaterade till energi, energisystem och bränslen ökar. Det innebär ytterligare möjligheter men också hot för Småland-Blekinge-Halland, och det är således relevant att våra medlemmar fortsätter sitt europeiska engagemang och påverkansarbete inom dessa områden.

Energirelaterad lagstiftning

Lagstiftningsåret 2023 präglas i mångt och mycket av slutförhandlingar av de klimatrelaterade lagförslagen inom Fit-for-55-paketet. Brysselkontoret har under året noggrant följt de lagförslag som lyftes i föregående års omvärldsbevakning, varav flera nu förhandlats klart under våren 2023. Några av de förslag som bevakats under det gångna året och som nu blivit färdigförhandlade är *Direktivet om energieffektivitet (EED)*, *Direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD)*, *Direktiv för förnybar energi (RED III)* och *CO2-normer för lätta fordon*. Förslagets övergripande syften och mål är ofta sådant som våra regioner kan stödja genom sina regionala utvecklingsstrategier, men innehåller också flera djupt problematiska delar för våra regioner.

Utfallet av några av förslagen som behandlats under det gångna året har delvis fått mindre omfattande konsekvenser än vad som initialt befarats när förslagen presenterades. Det positiva utfallet i dessa fall är delvis tack vare en kollektiv påverkansinsats där bland annat svenska och andra europeiska regioner spelat en viktig roll i att förmedla lagstiftningens beräknade konsekvenser på den europeiska nivån. Kan Småland-Blekinge-Hallands aktörer sluta upp bakom en gemensam energiposition så har SBHSS goda möjligheter att med en större gemensam röst engagera sig i att påverka energirelaterad lagstiftning som ligger på bordet idag och som väntas komma under kommande år.

SBHSS genomför redan idag påverkansinsatser kring energirelaterad lagstiftning på beställning från enskilda ägare. Ett exempel är insatserna kring systerdirektivet till CO2-normer för lätta fordon, som berör tunga fordon såsom stadsbussar och regionaltrafik. Förslaget som släpptes i februari föreslår bindande krav som kraftigt väntas försämra möjligheterna att ha kvar biogasdrivna bussar bortom 2030. SBHSS:s har under året förutom bevakning av förslaget beredningsprocess och bidrag till framtagandet av samråds- och remissvar, också proaktivt fört fram ägarnas perspektiv till EU-kommissionen månader innan förslaget lades.

Industriplan för den Gröna given

EU:s nya gröna industriplan lanserades i början av året efter månader av diskussioner om vad som skulle bli EU:s svar till USA:s statstødsprogram för de gröna näringarna, det så kallade *Inflation Reduction Act (IRA)*. EU:s industriplan har som övergripande mål att stötta gröna företag och påskynda den gröna omställningen av energisektorn och europeisk industri. Planen innehåller en rad förslag med bäring på SBHSS:s ägare. Några av förslag som blir särskilt viktiga att bevaka under året är *akterna kring en utsläppsfri industri* och *kritiska råvaror*, *reformförslagen på den europeiska elmarknaden* och investeringsverktyg för att öka kapitalflöden kring värdekedjorna kopplade till produktion av vätgas, den så kallade *Vätgasbanken*, samt ett *ramverk för tillfälliga statsstöd och skattelättnader till Gröna näringar*. Många av de förslag som presenterades inom ramen för Industripaketet är exempel på hur omvälvande det senaste året har varit för den energirelaterade diskussionen i Europa. EU rör sig just nu på utforskad mark och har delvis frångått praxis kopplade till den globala fria marknaden. Planerad produktionstakt av bland annat kritiska råvaror beskriven i procentsatser och statsstöd till riktade sektorer, har fått många bevakare av europeisk politik att dra paralleller till planekonomi. Det finns alltså stora frågetecken i EU:s dagsaktuella energipolitik, men potentiellt också nya möjligheter till finansiering och andra typer av riktade stöd till näringar i SBHSS:s regioner.

Viktiga frågor

- Policyförslag inom ramen för Industriplanen för den Gröna given
- Europeiska stödinsatser till medlemsländerna och reformer på el- och energimarknaden.

1.5 Kompetensförsörjning

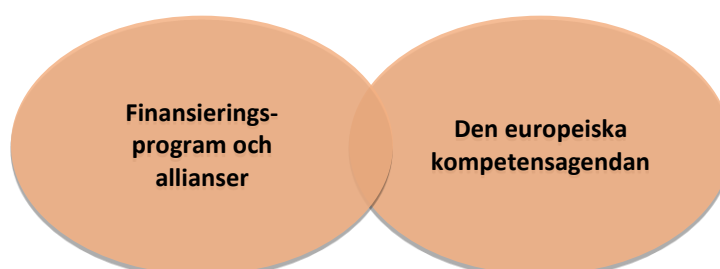
Europeiska demografiska prognoser pekar på minskad tillgång till arbetskraft i många av EU:s medlemsländer och regioner, vilket sker i kombination med den digitala och gröna omställningen av vårt samhälle. Det innebär utmaningar för att säkerställa nödvändig kompetensförsörjning i tider då kraven på kompetens förändras i takt med industriell modernisering och ovannämnda omställningar. Pandemin har påskyndat den digitala omställningen som krävs av samhället, vilket med rätt kompetenser kan innebära möjligheter snarare än utmaningar. Detsamma gäller kompetenserna som behövs för den gröna omställningen, både för att utveckla befintliga arbeten och skapa nya. Dessa kompetenser behövs även för arbetstagares attraktivitet på arbetsmarknaden inom nyskapade arbeten som kräver nya kompetenser.

EU-kommissionen har därför tagit fram olika initiativ för att stödja europeiska aktörer som genom bland annat samarbeten ämnar hitta gemensamma lösningar för branscher med stort kompetensbehov. Detta eftersom kompetensförsörjningen är ett gränsöverskridande område som behövs på såväl europeisk, nationell och lokal nivå, som inom och mellan olika sektorer. Ett uppmärksammat initiativ är att 2023 blivit utnämnt till *Europaåret för kompetens*, vilket innebär att kompetensförsörjning i år är särskilt uppmärksammat i EU-sammanhang.

En femårsplan, *Den europeiska kompetensagendan*, har tagits fram för att möta utmaningar och möjligheter som pekats ut kopplat till pandemin och den gröna och digitala omställningen. Planen syftar till att hjälpa individer och företag att utveckla fler och bättre kompetenser. Utifrån lärdomar från pandemin, ska dessa kompetenser användas för att bygga resiliens, alltså motståndskraft, återhämtningsförmåga och kapacitet till egenförsörjning, samt säkerställa social rättvisa genom exempelvis tillgång till utbildning och livslångt lärande för alla överallt i EU, samt stärka hållbar konkurrens baserat på den *Gröna givna*. Inom agendan erbjuds ett flertal möjligheter som kan vara intressanta för våra regioners och lärosätens kompetensförsörjningsbehov.

Tidigare har *Europeiska socialfonden* (ESF) använts framgångsrikt av våra regioner för kompetensförsörjning. ESF spelar en fortsatt roll för regioners arbete med arbetsmarknadsåtgärder och kompetensförsörjning. Likväl har rollen för EU:s sektorsprogram ökat och svarar mot både det växande kompetensbehovet och möjligheten att använda flera EU-program i synergier, samt för uppskalning av projekt. Särskilt intressant för den regionala nivån är de möjligheter som EU:s program för livslångt lärande, *Erasmus+*, erbjuder genom flera delprogram och som numera ger möjligheter att stödja regionala branschspecifika kompetensinsatser. Detta bygger på logiken att utveckling inom ett område (sektor) kommer generera ett växande behov av rätt kompetenser till den specifika sektorn. Kompetensprojekt kan till exempel fokusera på yrkesutbildning, matchning från skola till arbetsliv, validering, specifika branschkompetenser och universitetssamarbeten. Med regionernas smarta specialiseringsstrategier på plats, kan EU:s fonder stärka kompetensbasen för regionernas prioriteringar. Vid sidan av Erasmus+ förväntas fler av EU:s finansieringsprogram erbjuda möjligheter att möta kompetensbehov utifrån olika tematiska behov. Projekt måste inte vara tematiskt bundna till endast det specifika tematiska finansieringsprogrammet, utan kan till exempel handla om att använda digitaliseringsmedel för kompetensförsörjning eller kompetensförsörjningsmedel för digital utveckling.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar 2023 bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.5.1 Aktuellt

I omställningen till det gröna och digitala samhället erbjuder EU-arenan verktyg för finansiering och samarbeten för att möta kompetensförsörjningsbehov. Med hänsyn till Europaåret för kompetens finns möjligheter att inspireras av eller för våra aktörer att kopplas till EU-arenan. Särskilt för *reskilling* och *upskilling* av vuxna för att bättre möta samhällets och arbetsmarknadens utmaningar. Ett nytt EU-initiativ i samband med temaåret för att stötta regionerna i den demografiska utvecklingen är genom mekanismen *Utnyttja talangen i Europa: en ny satsning på EU:s regioner*. Den är framtagen för att hjälpa regioner att satsa på talanger för att behålla och locka arbetskraft till länen.

Den europeiska kompetensagendan

För att hjälpa individer och företag att utveckla kompetenser, finns möjligheter i EU-kommissionens kompetensagenda som kan vara relevant för våra ägare. Agendan består av 12 olika åtgärder, samt länkas till EU:s digitala strategi, industristrategi och strategi för små och medelstora företag, återhämtningsplanen för EU och ökat stöd för ungdomsanställning. I agendan ingår till exempel *European University Initiative* (EUI) som är högst relevant för våra lärosäten, bland annat för samarbete i Europa och ökat inflytande över europeisk utbildningspolitik. Även *individuella utbildningskonton* (digitala plånböcker för enklare utbildningsmöjligheter för vuxna) och *mikromeriter* (certifiering för genomförd bevisad färdighet, kunskap eller kompetens) som ingår i agendan är relevant för alla nivåer och typer av lärande oavsett om det är grundläggande, tekniskt eller akademiskt.

Finansieringsprogram och allianser

EU:s program för livslångt lärande, *Erasmus+*, som fått större budget i nuvarande programperiod kan nyttjas för kompetensinsatser på den regionala nivån. Erasmus+ fokuserar på strategiska partnerskap mellan europeiska organisationer och sektorer och innehåller flera delprogram för erfarenhetsutbyten och europeiska samarbeten som kan vara av intresse för Småland-Blekinge-Hallands ägare. Följande programdelar kan bistå ett ökat samarbete mellan regioner, lärosäten och andra aktörer för att tillsammans öka och utveckla kompetensförsörjningen:

Branschspecifika kunskapsallianser kan tillgodose kompetensbehov och anpassa yrkesutbildning till den moderna arbetsmarknadens behov med projekt som ska främja kvalitet, innovation och internationalisering i sektorer med kompetensbrist, inom branscher så som teknik och tillverkning, handel, it/digitalisering, miljöteknik, kulturella och kreativa näringar, hälso- och sjukvård och turism;

Yrkeskunskapscentrum (Centres of Vocational Excellence) ska främja partnerskap mellan yrkesutbildningar och intressenter i regionala innovationssystem, med målet att erbjuda yrkesprogram och kompetensinsatser som ska möta aktuella och framtida kompetensbehov inom utvalda sektorer. För att utgå från regionala kompetensbehov ska projekten vara förankrade i regionala strategier för regional utveckling, innovation och/eller regionens smarta specialiseringsstrategi;

Kompetenspakten (Pact for Skills) ska som del av kompetensagendan erbjuda hubbar av nätverk, resurser och kunskap och vägledning anpassat efter deltagarnas behov.

Fler EU-program för kompetensförsörjning är *Programmet för ett digitalt Europa* med fokus på digitala kompetenser, *EU4Health* för utbildnings- och utbytesprogram för hälso- och sjukvårdspersonal och *Invest-EU* för innovation och nya jobb i EU, samt bidra till ekonomisk återhämtning.

Viktiga frågor:

- att i högre grad nyttja EU:s tematiska program för kompetensutveckling kopplat till ägarnas styrkeområden
- att hitta goda europeiska exempel för inspiration och eventuella erfarenhetsutbyten för att utveckla kompetensförsörjningen i Småland-Blekinge-Halland.

2. Övriga områden

2.1 Kriget i Ukraina

Kriget i Ukraina fortsätter att påverka vårt samhälle på både kort och lång sikt. Sammanhållningen i EU har ökat och en rad sanktioner har införts gentemot Ryssland. Sanktionerna som syftar till att kraftigt minska importen av ryska fossila bränslen har påskyndat en energiomställning, som syftar till att öka självförsörjningsgraden. Omställningen har redan lett till stora investeringar i havsbaserad vindkraft, vätgas, biogas och solenergi och kommer pågå under många år framöver. Parallellt har flera andra klimat- och energimål höjts och en industriplan presenterats för att stödja investeringar i alternativa energikällor och grön teknik. Detta, tillsammans med förväntade fortsatta höga energi- och livsmedelspriser, innebär att vårt samhälle behöver allokera mer resurser för att täcka ökade kostnader i form av löpande utgifter och investeringsbehov.

Sedan kriget i Ukraina inleddes befinner sig miljontals ukrainare på flykt. På lång och kort sikt kommer migrationen medföra både utmaningar och möjligheter för integration och arbetsmarknad. Kriget har även påverkat allokeringen av EU:s resurser på yttre säkerhet. Dels har EU och medlemsländerna stöttat Ukraina ekonomiskt genom fördelaktiga lån, humanitärt och ekonomiskt stöd, dels har EU för första gången beslutat att använda gemensamma pengar för att stötta Ukrainas inköp av vapen. Det kommer även påverka framtida diskussioner om hur EU:s struktur- och investeringsfonder och långtidsbudget ska formas framöver vilket regionerna i sin tur behöver anpassa sig till.

2.2 Partnership for Regional Innovation (PRI)

Partnership for Regional Innovation (PRI) är ett nytt begrepp under utveckling i EU:s regional- och innovationspolitik som förväntas spela en betydande roll för regioner framöver. Kortfattat beskrivs PRI som ett fördjupat arbete av Smarta Specialiseringsstrategier (S3) som ska öka samverkan mellan innovationspolicy på regional, nationell och EU nivå för att påskynda den gröna och digitala omställningen. EU-kommissionen ser flera hinder på vägen som gör att Europas smarta specialiseringsstrategier har svårt att nå sin fulla potential, bland annat nämns bristen av understödande politik i medlemsstaterna, att smart specialisering inte skett i tillräckligt stor utsträckning genom internationella samarbeten och att det finns för många finansieringskällor med egna motiv som underminerar S3-målen. PRI syftar till att tackla dessa utmaningar och trots att initiativet fortfarande är i pilotfas förväntas det få stort inflytande över EU:s regional- och innovationspolitik.

PRI är framför allt ett svar på EU:s utmaningar med samordning, såväl mellan fonder och program som mellan den regionala, nationella och europeiska nivån. Det finns även en otydlighet i ansvarsfördelningen på EU-nivå kopplad till regional utveckling, PRI och S3, vilket innebär att om den nationella nivån inte skapar tydliga spelregler riskerar varje region att hantera målkonflikten mellan de två strategierna på egen hand. Att skapa bättre synergier har länge varit EU:s ambition för att skapa ett resurseffektivt europeiskt innovationssystem, dock är det fortfarande oklart hur ett sådant system kan upprättas utan att inskränka på regionernas inflytande över egna strukturfondsmedel som till stor del finansierar genomförandet av EU:s större mål på regional nivå. Diskussionen gällande PRI är inte något som går att bortse, utan den kommer vara närvarande ett tag framåt. EU:s institutioner kommer fortsatt arbeta för ökade synergier mellan olika EU-fonder och mellan regional, nationell och EU-nivå för att uppnå ett effektivt innovationssystem, oavsett om PRI blir den valda metoden eller inte.